

Beethovens enda opera i två versioner

Ludwig van Beethoven: Leonore

Dirigent: Ryan Brown

Regi: Oriol Tomas

Scenografi & kostym: Laurence Mongeau

Solister: Nathalie Paulin, Jean-Michel Richer, Stephen Hegedus, Pascale Beaudin, Matthew Scollin, Keven Geddes, Alexandre Sylvestre, Andrew Sauvageau, James Rogers.

Opera Lafayettes orkester och kör

Filmad 2-4 mars 2020 på Kaye Playhouse, Hunter College, New York

Naxos 2110674 [1 DVD]

Ludwig van Beethoven: Fidelio

Dirigent: Manfred Honeck

Regi: Christoph Watz

Scenografi: Barkow Leibinger

Kostym: Judith Holste

Ljus: Henry Braham

Solister: Nicole Chevalier, Eric Cutler, Gábor Bretz, Christof Fischesser, Mélissa Petit, Benjamin Hulett, Karóly Szemerédy, Johannes Bamberger, Dumitru Mădărașan.

Wiener Symphoniker & Arnold Schoenberg Chor

Filmad 2020 på Theater an der Wien

Unitel Editions 803208 [1 DVD]

Leonore/Fidelio blev **Ludwig van Beethovens** enda opera. Han skrev den i tre versioner och försåg den med fyra ouvertyrer: *Leonoreouvertyr 1*, komponerad för ett planerat uppförande i Prag 1808; *Leonoraouvertyr 2*, som skrevs för och spelades vid urpremiären 1805; *Leonoraouvertyr 3* som numera oftast framförs som ett mellanspel mellan scenerna i akt II i 1806 års version; och slutligen *Fidelioouvertyr* till 1814 års version.

Leonore blev inte någon succé vid premiären, så inte heller omarbetningen till *Fidelio*. Men den har hållit sig kvar på den internationella repertoaren i över tvåhundra år, så uppenbarligen måste den ha kvaliteter som fortsätter att locka publiken trots alla tydliga brister. Librettot är egentligen en banal pigroman med poesi i värsta gottköpsklass: en sirapssöt historia om en kärleksfull hustrus hjältedåd för att rädda sin man från en nattsvart skurk till guvernör och befria honom från kedjorna i fängelsehålan. Men historien innehåller det mesta som Beethoven satte högt: frihet, befrielse, trohet, hjältemod och offer. Då spelar det ingen roll att den dramatisk är omöjlig med en byxroll i hög lyrisk-dramatisk sopran som inte ens skulle kunna lura en sexåring och en intrig som samme sexåring skulle kunna förutse. Operan lever kvar för att den innehåller mängder av storartad musik bland mycket annat en duett om glädje som utan tvivel är ett av de stora ögonblicken i tysk operamusik. Beethoven var framför allt symfoniker så det är självklart att *Fidelio/Leonore* är mer symfonisk än vokal därför blir ouvertyrerna den mest inspirerade musiken i hela operan.

Ganska nyligen släpptes två dvd:er med operan med mycket olika upplägg:

Theater an der Wien har åstadkommit en experimentaluppsättning av den andra versionen medan New York-baserade Opera Lafayette visar upp den första versionen som en kostymopera med konventionell dramatik och scenografi.

Vid en jämförelse mellan de uppsättningarna är det utan tvivel den från Theater an der Wien som drar det längsta strået. Regissören **Christoph Waltz** har inriktat sig helt på musiken, det övriga kringverket är estetiskt högstående, både **Barkow Leibingers** konkreta scenografi och de neutrala uniforma kostymerna i **Judith Holstes** design, men det tar aldrig uppmärksamheten från musiken. Christoph Waltz har också tonat ner agerandet till ett minimum; helheten blir nästan konsertant men ändå riktigt inte. Det är en mycket skicklig balansgång.

Denna sceniska nedtoning får uppsättningens utomordentliga musikaliska kvaliteter att blomma ut för fullt. Dirigenten **Manfred Honeck** låter Wiener Symfoniker och Arnold Schoenberg Chor mejsla en vidunderlig klangbild, perfekt i sin tyngd och utsökt in i minsta detalj. Till detta kommer solisternas absolut högklassiga prestationer. **Nicole Chevalier** skapar med sin plastiska välklingande sopran en rent underbar Leonore/Fidelio, **Eric Cutlers** gestaltning av Florestan är också mer än perfekt med glansfull tenor och stor dramatik och **Gàbor Bretz** låter sin Don Pizarro få både tyngd och infam ondska. Vörd all uppmärksamhet är också **Mélissa Petit** som Marzelline - en sopran i början av sin karriär som verkar ha kapacitet att gå hur långt som helst.

Om dvd:n med den här versionen går att återvända till ett otal gånger måste motsatsen sägas om Opera Lafayettes uppsättning från New York. Visst är det intressant att höra den första treaktiga versionen och höra orkestern med tidstypiska instrument men som publiken redan 1805 kunde konstatera den är för lång och den flyter inte bra. När så regissören **Oriol Thomas** sätter upp den som ett stycke skol- eller amatörteater med tafflig scenografi, kostymer som hämtade ur mammas garderob och personregi under all kritik spelar det ingen roll att sångarnas prestationer ställvis är mycket fina - både **Nathalie Paulin** som Leonore och **Jean-Michel Richer** som Florestan är i toppklass. Det finns ändå inget av operans magi. Bättre blir det inte heller av att dirigenten Ryan Brown tidsmässigt har förflyttat musiken ett antal årtionden, med alldeles för mycket romantik och för lite klassicism. Det är roligt som en

kuriositet och inte mer och det är inte tillräckligt för att köpa skivan.

Lars-Erik Larsson